

แนวทางการแก้ปัญหา ได้มีการทดลองเพื่อแก้ไขความล่าช้าทางการศึกษา โดยให้ยกเลิกการสอบเลื่อนชั้นและใช้วิธีการผ่านชั้นชั้นโดยอัตโนมัติ วิธีการนี้ต้องจัดให้มีการสอบวัดผลอย่างต่อเนื่องกันไป แทนที่จะสอบเมื่อสิ้นเทอมหรือสิ้นปีการศึกษา และการแก้ปัญหาวินัยเป็นที่พอใจแก่ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเบลเยียม ฝรั่งเศส อิตาลี นิวซีแลนด์ และสเปน แต่ประเทศเหล่านี้ล้วนเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งนั้น ประเทศที่กำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ได้ประกาศนาระบบการเลื่อนชั้นโดยอัตโนมัติเข้ามาใช้

5.3 สิ่งที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมของโอกาสทางการศึกษา (Factors resulting in inequality)

ปัญหา ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษานี้เกิดขึ้นทุก ๆ แห่งในโลก โดยที่ทุกประเทศราบดีว่าเป็นปัญหาที่สำคัญและต่างก็ยอมรับว่า ความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษานี้เป็นปัญหาทางสังคมมากกว่าจะเป็นปัญหาในทางการศึกษา แม้แต่ในประเทศสังคมนิยมเองก็ไม่สามารถที่จะขจัดสิ่งทีก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันนี้ได้ ปัญหาที่สำคัญได้แก่

1. เมืองใหญ่ นักเรียนมีโอกาสที่จะเลือกโรงเรียนที่เปิดสอนสาขาวิชาที่ตนชอบได้ ซึ่งตรงกันข้ามกับในชนบทซึ่งมีโรงเรียนที่เปิดสอนสาขาวิชาที่จะเลือกเรียนได้ไม่มากนัก
2. โรงเรียนที่อยู่ในเมืองมีความสมบูรณ์มากกว่าโรงเรียนที่อยู่ในชนบท
3. นักเรียนหญิงเข้าเรียนในโรงเรียนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนชาย
4. ชุมชนยากจนและเป็นชนกลุ่มน้อยมีโรงเรียนที่มีอุปกรณ์การสอนและคุณภาพของการสอนไม่ดีเท่ากับโรงเรียนทั่ว ๆ ไป

อย่างไรก็ตาม ถ้าจะให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษา อาจทำได้โดยจะต้องพยายามกำจัดความไม่เท่าเทียมกันนี้ในระบบการศึกษาปัจจุบันเสีย แต่ทั้งนี้จะทำได้ก็จากการได้รับการสนับสนุนจากสังคมเท่านั้น

แนวทางการแก้ปัญหา วิธีที่จะขจัดความไม่เท่าเทียมกันของเด็กนักเรียนที่มาจากสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมี 2 วิธี คือ

1. จัดกิจกรรมในโรงเรียน กิจกรรมในวิธีนี้ประเทศที่พัฒนาแล้วให้ความสนใจมาก โดยจัดเป็นศูนย์ทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นในโรงเรียน ในรูปของสโมสร การแสดงงานทางศิลปะ

และการละครขึ้น ซึ่งเป็นส่วนที่ช่วยสร้างสรรค์ของครูผู้สอนด้วย แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่ากิจกรรม
นั้นต้องใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนมาก เพราะต้องใช้เครื่องมือและครูหรือหัวหน้างานที่ได้รับการฝึกฝนมา
อย่างดี

2. การพัฒนาการเรียนก่อนชั้นประถมศึกษา การศึกษาก่อนชั้นประถมเป็นวิธีที่น่าสนใจ
และมีหลายประเทศที่ใช้วิธีนี้เพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษา ประเทศที่ใช้วิธีนี้ได้
แก่ ประเทศทางยุโรปตะวันตก ประเทศสังคมนิยมและแม้แต่ประเทศที่กำลังพัฒนา อังกฤษได้
ประกาศโครงการ 10 ปีที่จะจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบเป็นจำนวนมาก ใน
ประเทศนิวซีแลนด์ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อศึกษาปัญหา และให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องตั้ง
กล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้เงินช่วยเหลือเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จผลอย่างรวดเร็ว
เร็วแก่โรงเรียนอนุบาล (nursery school) สำหรับในประเทศสเปนนั้น ได้แบ่งการศึกษาก่อน
ชั้นประถมศึกษานี้ออกเป็น 2 ระดับด้วยกัน คือ ระดับแรกเป็นชั้นเตรียมอนุบาล (kindergarten)
จัดสำหรับเด็กอายุระหว่าง 2-3 ปี และระดับชั้นอนุบาล (nursery school) สำหรับเด็กอายุ
ระหว่าง 4-5 ปี

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายประเทศเห็นด้วยกับการพัฒนา การศึกษาก่อนชั้นประถมศึกษา
ดังนั้น กล่าวได้ว่า การศึกษาก่อนชั้นประถมศึกษานี้จะเป็นการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทาง
การศึกษาในอนาคตได้

สำหรับในประเทศที่กำลังพัฒนา การจัดให้มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาให้ทั่วถึงก็
เป็นสิ่งที่ยากพอสมควรอยู่แล้ว ดังนั้น การจะจัดเพิ่มเติมสิ่งใดขึ้นอีกก็นับว่าเป็นสิ่งที่เกินกำลังที่
จะทำได้ อีกประการหนึ่งก็คือ มีบางประเทศเท่านั้นที่ยอมรับว่าการศึกษาก่อนชั้นประถมศึกษาเป็น
ส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา ตามเหตุผลที่รัฐบาลต่างเห็นชอบที่จะให้การศึกษาก่อนชั้นประถมศึกษา
นี้ โรงเรียนเหล่านี้จะช่วยบรรเทาความยากลำบากที่ต้องออกไปทำงาน แต่ก็ยังมีการถกเถียงถึง
ปัญหาทางด้านจิตวิทยาและด้านสังคมที่จะเกิดก็ตาม สำหรับนักการศึกษาที่มองเห็นความสำคัญของ
โรงเรียนเตรียมอนุบาลและโรงเรียนอนุบาล ถือโอกาสนี้ให้โรงเรียนที่รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล
จัดเด็กที่มาจากระดับต่าง ๆ กันทางสังคมมาเรียน เล่น และออกกำลังกายบริหารด้วยกัน เด็กในวัยนี้
นักจิตวิทยาถือว่าเป็นวัยที่สร้างสรรค์บุคลิกและการเรียนรู้ทางจิตใจ การศึกษาก่อนโรงเรียนจึง

เป็นกำลังที่สำคัญในการสร้างประชาชาติโดยขึ้นในโรงเรียน และเป็นวิธีที่จะแก้ไขความไม่เท่าเทียมกันในสภาวะแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

วิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาคือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาเป็นที่ทราบกันอย่างดี และทุกประเทศพยายามหาวิธีแก้ไขนี้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของโรงเรียนในเมืองกับโรงเรียนในชนบท ปัญหาระหว่างเด็กหญิงและเด็กชายและปัญหาของชนกลุ่มน้อยในประเทศที่กำลังพัฒนาก็ตาม ต่างมีแผนที่จะแก้ปัญหาคือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาทั้งหมดนี้ แต่ประเทศเหล่านั้นยังไม่มั่งบประมาณเพียงพอเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าว

5.4 ความไม่เหมาะสมของระบบการศึกษา (The inadaptability of education system)

ปัญหาที่สำคัญและเป็นปัญหาที่แพร่หลายที่สุดเป็นเวลาหลายปีมาแล้ว คือความไม่เหมาะสมของระบบการศึกษาสมัยใหม่ มีเหตุที่ทำให้ระบบการศึกษานี้ไม่เหมาะสม 2 ประการ คือ

1. ประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่รับรูปแบบการศึกษาจากประเทศที่เคยปกครองตนเองอยู่ ซึ่งระบบการศึกษาที่นำมาใช้ไม่สามารถปรับเข้ากับโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมและประเพณีและความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศได้ บางประเทศต้องการแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ คือ ความต้องการใช้ภาษาถิ่นที่ใช้อยู่แพร่หลายในประเทศของตนเพียงภาษาเดียว เพื่อเตรียมวิชาทางด้านภาษาและการเตรียมหนังสือเรียน ตลอดจนการพัฒนาวิธีการทางด้านการศึกษาต่าง ๆ และวิธีการฝึกอบรมครูผู้สอน

2. การละทิ้งชนบทของคนหนุ่มๆ หลังจากสำเร็จการศึกษา ปัญหานี้เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทวีปแอฟริกา การที่ผู้สำเร็จการศึกษาไม่มั่งคั่งมาก ทำให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เหมาะสมกับประชาชน และรัฐต้องจ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาเป็นจำนวนมาก ดังนั้น รัฐบาลบางประเทศในทวีปแอฟริกาจึงคิดว่าจะต้องมีการคิดค้นหารบบการศึกษาใหม่ขึ้น โดยชี้ให้เห็นว่าในสมัยก่อนที่ประเทศในทวีปแอฟริกาจะตกเป็นเมืองขึ้นของชาวต่างชาติ ถึงแม้ว่าประเทศจะไม่มีโรงเรียนก็ตาม แต่ประชาชนก็มีการศึกษา โดยเด็ก ๆ ได้รับการสอนทางด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีในแบบของการดำรงชีวิตและการปฏิบัติ (through living and doing) จากผู้ใหญ่ นักการศึกษาแห่งประเทศไนจีเรียได้ให้ความ

เห็นว่า ในปัจจุบันการศึกษาด้านขนบธรรมเนียมของชาวแอฟริกาเป็นแหล่งการสอนที่อุดมด้วยเนื้อหา ซึ่งผิดกับการศึกษาในระบบอาณานิคมที่ไม่สนใจที่จะศึกษาถึงวัฒนธรรมของชาวแอฟริกา และในทางปฏิบัติพยายามที่จะละเลยไม่สนใจต่อขนบธรรมเนียมเหล่านั้น

แนวทางการแก้ปัญหา

1. จัดระบบการศึกษาในปัจจุบันเป็นไปตามความเป็นจริง โดยยึดการศึกษาแบบต่อเนื่อง และไม่มีการขาดตอน กำหนดให้จุดเริ่มต้นของระบบเป็นศูนย์ (zero) และเพิ่มขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งออกจากโรงเรียน แต่ถ้าหากออกไปจากหลักสูตรแล้วจะกลับเข้ามาได้ก็เฉพาะในกรณีพิเศษเท่านั้น แนวทางในการศึกษาจะวางไว้ให้นักเรียนไปถึงจุดที่กำหนด เช่น จะเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาไม่ได้จนกว่าจะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา และจะเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยไม่ได้จนกว่าจะผ่านลำดับชั้นต่าง ๆ นั้นเสียก่อน ซึ่งเป็นการกำหนดความเกี่ยวเนื่องของการศึกษาจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง เป็นระบบการศึกษาตามระบบความก้าวหน้าแบบเส้นตรง (linear progressive) นอกจากนี้ ต้องมีการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนหรือผู้ใหญ่ที่ไม่กระทบกระเทือนต่อสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมที่กระทำอยู่เป็นประจำวันด้วย

2. ปรับการศึกษาตามประเพณีที่ปฏิบัติให้เข้ากับสถานการณ์สมัยใหม่คือ การรวมกันระหว่างขนบธรรมเนียมกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการศึกษานอกโรงเรียน โดยการจัดตั้งสโมสรยุวกสิกรขึ้นในประเทศคาโฮเม การจัดตั้งโรงเรียนโพลีเทคนิคในชนบทของประเทศเคนยา และการจัดทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนในประเทศแคเมอรูน

ประเทศในแอฟริกาส่วนมากมีความรู้สึกถึงความไม่เหมาะสมของระบบการศึกษา หมายความว่าประเทศนั้นมีการพัฒนาอยู่ในระดับใดก็ตาม ต่างก็มีความเห็นพ้องต้องกันว่า ความไม่เหมาะสมทางการศึกษาเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ต้องปฏิรูปการศึกษา รูปแบบการศึกษาในปัจจุบันให้ผลไม่เป็นที่พอใจแก่บรรดาประเทศต่าง ๆ การออกจากโรงเรียนกลางคัน ผลการศึกษาที่ไม่ดี และเป็นที่ไม่น่าพอใจ และความไม่เสมอภาคภายในโรงเรียน สิ่งเหล่านั้นเป็นปัญหา ซึ่งรัฐบาลยังไม่สามารถหาหลักการใดมาแก้ไขและยังไม่มี การประชาสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาที่เพิ่งเรียนสำเร็จ ซึ่งเป็นผลผลิตของระบบการศึกษากับความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงต้องมีการดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงในการศึกษา คือมีการวางแผนการศึกษา การปฏิรูปโครงสร้าง การปฏิรูปหลักสูตร และวิธีการประเมินผล ตลอดจนการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน การปรับปรุง การศึกษาดังกล่าวนี้เพื่อที่จะให้ได้การศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสังคมและเป็นการ มองการณ์ไกลในอนาคตด้วย

5.5 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา (The Cost of Education)

ปัญหา การศึกษาจะก้าวหน้าไปไม่ได้ถ้าปราศจากการลงทุนด้วยเงินเป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีประเทศใดจะสามารถจ่ายเงินเพื่อการศึกษาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่รัฐบาลต้องใช้เงิน เพื่อพัฒนาในด้านอื่น ๆ ด้วย ถ้าหากการขยายการศึกษายังเป็นไปด้วยความยากลำบากแล้ว ความหวังที่จะปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาให้ดีย่อมเป็นไปได้ยากด้วย เพราะการศึกษาที่ดีต้องประกอบไปด้วย สถานที่ เครื่องมือ ครูที่สอน และการปรับปรุงการเรียนการสอน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะ ช่วยปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งก็หมายถึงการต้องเพิ่มงบประมาณรายจ่ายซึ่งมีเพียงบางประเทศ เท่านั้นที่ทำได้ เพราะงบประมาณของกระทรวงศึกษาธิการเป็นงบประมาณที่รัฐจัดให้และถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งเท่านั้น และแม้ว่าอีกส่วนหนึ่งจะได้รับบริจาคจากองค์กร ห้างร้าน หรือมูลนิธิ ก็นับว่า เป็นการยากที่จะประมาณจำนวนเงินให้ถูกต้องได้

แนวทางการแก้ปัญหา ควรเปิดโอกาสให้เอกชนหรือระดมบุคลากรที่มีความรู้ความ สามารถ รวมทั้งท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ของรัฐ ส่วนการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาต่าง ๆ เช่น อาคาร สถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ควรใช้อย่างประหยัดหรือใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะการเพิ่มงบประมาณเพื่อนำมา พัฒนาการศึกษาคงกระทำได้อย่างยากในทุกประเทศ จึงต้องหาทางที่จะระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น ๆ มาเพื่อพัฒนาการศึกษาด้วย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 21)

6. ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศไทย ปัญหาและแนวทางในการ พัฒนาทางการศึกษา

6.1 ความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษาของไทยมีมาแต่โบราณกาล แต่ไม่มีหลักฐานปรากฏลักษณะการจัดการศึกษา

ในสมัยนั้น มาเริ่มมีหลักฐานในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (พ.ศ. 1781-1921) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแผนโบราณ มีวังและวัดเป็นศูนย์กลางแห่งชุมชน สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนมีส่วนสัมพันธ์กับวังและวัด สำนักเรียนมีสองแห่งคือ วัด เป็นสำนักเรียนของบรรดาบุตรหลานขุนนางและราษฎรทั่วไป มีพระเป็นผู้สอน อีกแห่งหนึ่งคือสำนักราชบัณฑิตสอนแต่เฉพาะเจ้านายและบุตรหลานข้าราชการเท่านั้น

การศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893-2310) มีลักษณะที่ต่างไปจากสมัยกรุงสุโขทัยตรงที่การศึกษาส่วนใหญ่ตกอยู่กับวัด ราษฎรนิยมพาลูกหลานไปเล่าเรียนกับพระเพื่อเป็นการตระเตรียมสำหรับอุปสมบทในกาลข้างหน้า ในรัชสมัยพระเจ้าบรมโกศทรงกวาดขันการศึกษาทางพระศาสนา มาก ถึงกับไม่ทรงแต่งตั้งเป็นข้าราชการถ้าผู้นั้นยังไม่เคยอุปสมบทมาก่อน ประเพณีนี้ยิ่งทำให้วัดมีความสำคัญต่อการศึกษามากยิ่งขึ้น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2310-2431) การศึกษายังคงดำเนินไปเช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวคือ วัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่พลเมือง การศึกษาที่รัฐเป็นผู้จัดเพิ่งเริ่มขึ้นในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศไทยเริ่มติดต่อกับชาติตะวันตกอย่างกว้างขวาง และรับอิทธิพลจากประเทศเหล่านั้นเข้ามา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จ้างครูชาวอังกฤษเข้ามาถวายพระอักษรแก่พระราชโอรสและพระราชธิดาด้วย

การศึกษาของไทยได้เริ่มวางรากฐานเป็นแบบแผนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปฏิรูปการเมืองและสังคมเพื่อให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ ส่วนในด้านการศึกษานั้นก็มีความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูป และในการนี้จะพึงพาอาศัยการศึกษาในวัดแต่อย่างเดียวนั้นไม่ได้ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2418 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งสถาบันการศึกษาขึ้นในพระบรมมหาราชวังเป็นแห่งแรก เรียกว่า โรงเรียนหลวง โดยมีวัดอุปพระสงฆ์ให้กุลบุตรได้เล่าเรียนมีความรู้ความสามารถที่จะเข้ารับราชการได้

ในปี พ.ศ. 2424 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนทหารมหาดเล็ก โดยคัดเลือกบุตรหลานผู้มีตระกูลสูงมาฝึกหัด และโปรดให้ศึกษาความรู้ในราชสำนักสำหรับรับราชการด้วย ต่อมาโรงเรียนนี้ได้ย้ายมาที่พระตำหนักสวนกุหลาบ และได้ดัดแปลงให้เป็นโรงเรียนพลเรือน

ด้วยการวางแผนแผนให้เรียนวิชาพลเรือนแทนที่ มีการจัดแบบเรียนหลวงและมีการสอบไล่หนังสือไทย และในปี พ.ศ. 2459 ซึ่งเป็นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาโรงเรียนนี้ขึ้นเป็น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะจัดตั้งโรงเรียนให้แพร่หลายออกไปให้เป็นประโยชน์ถึงประชาชนพลเมืองด้วย ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2427 จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นที่วัดมเหยงคณ์เป็นแห่งแรก และได้ตั้งโรงเรียนขึ้นตามวัดในจังหวัดต่าง ๆ เมื่องานทางด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จึงได้เริ่มกำหนดรูปแบบการศึกษาเป็นครั้งแรก โดยประกาศตั้งกรมศึกษาธิการขึ้นในปี พ.ศ. 2430 มีกรมหมื่นดำรงราชานุภาพเป็นผู้บัญชาการ และในปี พ.ศ. 2432 ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงธรรมการ ทำหน้าที่จัดตั้งโรงเรียน ดูแลเรื่องหนังสือแบบเรียนหลวงและการสอบไล่

ในปี พ.ศ. 2435 ได้มีการประกาศตั้งโรงเรียนมูลศึกษา โดยจัดตั้งขึ้นในวัดต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ และหัวเมือง มีพระภิกษุเป็นผู้สอน ขณะเดียวกันได้อนุญาตให้เอกชนเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา โดยต้องขออนุญาตต่อกระทรวงธรรมการก่อน โรงเรียนที่จัดตั้งโดยเอกชนเรียกว่า โรงเรียนเซนต์ค็อด

การจัดการศึกษาตั้งแต่เริ่มมานั้นยังไม่ได้วางรูปเป็นหลักฐานแน่นอน ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2441 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชโองการให้กระทรวงธรรมการร่างโครงการศึกษาขึ้นเป็นฉบับแรก โดยมีความมุ่งหมายให้การศึกษาแผนใหม่ได้เผยแพร่ออกไปให้เป็นระเบียบแบบแผนทั่วถึงกันทั้งประเทศ

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติสืบต่อมา พระองค์ได้ทรงเจริญรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระราชาธิบดีฯ ทรงมีพระราชดำริว่า ถึงเวลาอันสมควรที่จะต้องจัดการศึกษาให้กว้างขวางออกไป คือต้องสอนให้พลเมืองมีความรู้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยควรแก้ข้อด่างของตน ไม่เฉพาะฝึกงานสำหรับใช้ในราชการเท่านั้น จึงมีพระบรมราชโองการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการศึกษาที่สำคัญ ๆ หลายอย่าง และที่สำคัญที่สุดก็คือ ในปี พ.ศ. 2404 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาขึ้น มีสาระสำคัญคือ บังคับให้เด็กทุกคนที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์เรียนหนังสืออยู่ในโรงเรียนจนอายุ 14 ปีบริบูรณ์ โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

นอกจากนี้ มีการเก็บเงินศึกษาพลีซึ่งเป็นเงินที่จำเป็นต้องใช้จ่ายสำหรับการตั้งและดำรงอยู่ของโรงเรียนประชาบาล

การจัดการศึกษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น นับเป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษา หลังจากนั้นมากก็มีเหตุการณ์สำคัญต่อแนวการจัดการศึกษา นั่นคือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐบาลพยายามที่จะปฏิรูปและพัฒนาการศึกษา แต่ไม่เป็นผลสำเร็จสมเจตนาธรรม จนกระทั่งประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อสงครามยุติลงประเทศไทยได้มีการติดต่อกับชาวต่างประเทศ และได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากขึ้น ประกอบกับมีนักเรียนที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศกลับมา การศึกษาจึงมีการไหลตัวตามไปด้วย แนวการจัดการศึกษาแบบตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยอย่างรวดเร็ว รูปแบบการศึกษาของไทยจึงวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่ง

ในระยะเวลาต่อมา สังคมของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี ทำให้ประเทศไทยเริ่มการพัฒนาการศึกษาอย่างมีแผน โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติมีระยะเวลาสอดคล้องกับการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยมีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติรวมแล้ว 6 ฉบับด้วยกัน

ในที่นี้ขอกล่าวถึงการพัฒนาการศึกษาในแต่ละช่วงของแผนฯ (เจื้อจันท์ จงสถิตอยู่, 2527 : 50-55) ดังนี้

1. การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) มีดังนี้

1.1 ขยายการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้มีโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้นประมาณ 1,500 โรงเรียน การทดลองเปิดโรงเรียนมัธยมประสมขึ้นในส่วนภูมิภาค 2 แห่ง

1.2 ปรับปรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา 25 แห่ง ซึ่งเป็นโครงการกู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อปรับปรุงโรงเรียนการช่างอุตสาหกรรม 14 แห่ง วิทยาลัยและโรงเรียนเกษตรกรรม 10 แห่ง และวิทยาลัยครูอาชีวศึกษา 1 แห่ง

1.3 พัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้เปิดคณะใหม่ขึ้นหลายแห่ง รวมทั้งการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2505) เพื่อจัดการศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิต

1.4 โอนกิจการของคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาจัดตั้งเป็นสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

1.5 กระจายสถาบันอุดมศึกษาออกไปสู่ภูมิภาค โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่ภาคเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อตั้ง

2. การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514)

2.1 จัดตั้งโรงเรียนมัธยมแบบประสมเพิ่มขึ้นอีก 20 แห่ง ปรับปรุงโรงเรียนมัธยมในชนบทอีก 198 แห่ง โดยที่เน้นหนักการผลิตกำลังคนระดับกลาง จึงได้มีการขยายการรับนักศึกษาอาชีวศึกษามาก

2.2 ความพยายามที่จะปรับปรุงการอาชีวศึกษา มีส่วนทำให้มีการจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าขึ้น

2.3 การฝึกหัดครู มีการขยายตัวและได้ขยายตัวเร็วมาก เนื่องจากมีการเปิดสอนภาคบ่ายและภาคค่ำ

2.4 ระดับอุดมศึกษาได้มีการจัดตั้งโครงการพัฒนามหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาคุณภาพและผลิตอาจารย์ปริญญาโทและเอก โดยให้มหาวิทยาลัยในประเทศร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีสัญญาร่วมดำเนินงานแทนการส่งอาจารย์ไปศึกษาต่างประเทศ

2.5 จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย โดยแปรสภาพมาจากบัณฑิตวิทยาลัยวิศวกรรม สบอ. โดยร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียเพื่อมุ่งที่จะนำเทคโนโลยีทางด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มาพัฒนาบ้านเมือง

2.6 จัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี พ.ศ. 2514 เพื่อสนองความต้องการของประชาชนที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

2.7 ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน (พ.ศ. 2512) โดยอนุญาตให้เอกชนจัดตั้งวิทยาลัย และเปิดสอนในระดับอุดมศึกษาได้

3. การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-2519) นับเป็นแผนแรกที่ได้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบมากขึ้น และมีรายละเอียดของโครงการเพื่อการพัฒนาการศึกษา

3.1 ได้ขยายปริมาณการรับนักเรียน นักศึกษาทุกระดับเพิ่มขึ้น

3.2 กู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การพัฒนาการฝึกหัดครู การพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนภูมิภาค การจัดตั้งคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ช่วยสนับสนุนนโยบายด้านการศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ เกษตรกรรม และการกระจายความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค

3.3 กู้เงินสำหรับโครงการศูนย์พัฒนาหลักสูตรเพื่อสนับสนุนในด้านการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและกู้เงินเพื่อดำเนินการโครงการสำรวจความเหมาะสม การใช้วิทยุและโทรทัศน์เพื่อการศึกษาอันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความพยายามที่จะนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อการศึกษามากขึ้น

3.4 มีนโยบายที่จะเริ่มเน้นการศึกษานอกโรงเรียน แต่การขยายยังทำไม่ได้มากนัก เนื่องจากยังขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา

3.5 ริเริ่มแนวความคิดในการปฏิรูประบบการศึกษา รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อทำหน้าที่พิจารณาเสนอแนวทางการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระบอบประชาธิปไตย

4. การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

4.1 การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 จากหลักการและแนวความคิดของการปฏิรูปการศึกษา มีผลทำให้มีการดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ขึ้นซึ่งในปี 2520 อันเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 4 ได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้เน้นหลักการของการปฏิรูป คือถือว่าการ

ศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันโดยตลอดชีวิต จึงเน้นการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ
โรงเรียน

4.2 เปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียน จากเดิม 4 : 3 : 3 : 2 เป็น 6 : 3 : 3 ทั้งนี้
โดยค่อย ๆ เลิกรับนักเรียนชั้น ป. 7 และเริ่มรับนักเรียนชั้น ม. 1 ตามหลักสูตรใหม่ ในปี
2521 และนักเรียนชั้น ม. 4 ในปี 2524 การค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงระบบโรงเรียนโดยยกเลิก
ชั้นเรียนตามหลักสูตรเก่าและเริ่มรับนักเรียนตามหลักสูตรใหม่เป็นไปด้วยดี

4.3 จัดตั้งและยกวิทยฐานะของโรงเรียนอาชีวศึกษาขึ้นเป็นวิทยาลัย

4.4 จัดตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดแบบสอนทาง
ไกล ทั้งนี้ เพื่อขยายการรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา นับเป็นมหาวิทยาลัยแรกที่ได้ใช้วิธีการ
ศึกษาโดยใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

4.5 กู้เงินจากธนาคารโลกเพื่อจัดตั้งสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ศูนย์เทคโนโลยี
วิทยาการศึกษา ศูนย์วิชาชีพและโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

4.6 เปลี่ยนแปลงแบบระบบบริหารการประถมศึกษา โดยได้ตั้งสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติขึ้นเพื่อรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการประถมศึกษา โดยได้โอนกิจการบริหาร
โรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญ
ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

4.7 จัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการ
บริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครู

4.8 จัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อ
ทำหน้าที่จัดและประสานงานการจัดและการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนกับหน่วยงานอื่น ๆ

5. การพัฒนาการศึกษาในช่วงของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.
2525-2529)

5.1 ขยายการบริการทางการศึกษา มีจำนวนนักเรียน นักศึกษาเพิ่มสูงขึ้นทุกปี

5.2 ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา มีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาควบคู่ไปกับการ
ขยายการจัดการทางการศึกษาในด้านปริมาณ

5.3 ปรับปรุงระบบบริหารการศึกษา ได้มีการปรับปรุงการบริหารงานภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เช่น ได้มีการมอบอำนาจให้ผู้บริหารการศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น ได้มีการกระจายอำนาจในด้าน การวางแผนและการจัดการศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค เป็นต้น

5.4 ระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา ได้มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ นอกเหนือจากงบประมาณของรัฐ คือ เปิดโอกาสให้เอกชนและบุคลากรที่มีความรู้เข้ามา ร่วมดำเนินงานและจากการรับบริจาคเพื่อการศึกษา

5.5 การศึกษาเอกชน ได้ให้การช่วยเหลือการศึกษาของเอกชน โดยให้เงินอุดหนุนในรูปแบบต่าง ๆ และให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่โรงเรียนประเภทสามัญศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา รวมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการกับสถานศึกษาเอกชนประเภทอื่น ๆ เป็นต้น

5.6 ความเสมอภาคทางการศึกษา มีการกระจายโอกาสทางการศึกษาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะในชนบทให้มากขึ้น และขยายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระดับก่อนประถมศึกษาได้ ส่งเสริมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ระดับประถมศึกษาจัดการศึกษาให้กับผู้ที่อยู่ในเขตทุรกันดาร ส่วนระดับมัธยมศึกษา ขยายการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล เป็นต้น

5.7 การพัฒนาวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม โดยมุ่งส่งเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติให้แก่เยาวชนมากขึ้น

6.2 ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยโดยส่วนรวม

ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในช่วงระยะปี พ.ศ. 2525-2529 ซึ่งเป็นช่วงของการดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 นั้น ยังมีปัญหาและอุปสรรคในประเด็นที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 25-29)

1. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา

การพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามุ่งเน้นการขยายทางด้านปริมาณเป็นสำคัญ เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง มิได้เน้นการพัฒนา

ทางด้านคุณภาพมากนัก ทำให้คุณภาพของการศึกษายังไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า มีความแตกต่างกันในคุณภาพของการศึกษาระหว่างในเมืองและชนบทมาก แม้ในการพัฒนาการศึกษา ในช่วงระยะปี พ.ศ. 2525-2529 จะได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพในสัดส่วนที่พอเหมาะ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพดีเท่าที่ควรได้ ปัญหาคุณภาพการศึกษาจึงได้เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีสาเหตุใหญ่ ๆ พอสรุปได้ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาในแต่ละระดับ การมุ่งเน้นทางด้านเนื้อหาวิชาการมากเกินไป ทำให้ขาดการฝึกปฏิบัติและการอบรมมโนสัย หลักสูตรในสายอาชีพมิได้สอนให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถที่จะออกไปประกอบอาชีพอิสระได้

1.2 ครูผู้สอนขาดการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นักเรียนรวมทั้งขาดทักษะและความรู้ความเข้าใจในการใช้และการผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนตามที่หลักสูตรกำหนด

1.3 ความแตกต่างของพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยเฉพาะระหว่างชนบทและในเมือง มีผลทำให้คุณภาพการศึกษาของเด็กนักเรียนแตกต่างกัน เด็กที่ยากจนมักมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การขาดแคลนอาหาร วัสดุอุปกรณ์ขาดความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน อันมีผลทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ต่ำ

1.4 ขาดมาตรการในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์แก่โรงเรียนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะให้โรงเรียนชนบทห่างไกลและทุรกันดาร

1.5 การนิเทศการศึกษา กระทำได้ไม่ทั่วถึงและเพียงพอ รวมทั้งยังขาดประสิทธิภาพการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนยังไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร

1.6 การแนะแนวในการศึกษาเล่าเรียน กระทำได้ไม่เต็มที่ รวมทั้งยังขาดแคลนครูที่จะทำหน้าที่ดังกล่าว

2. ปัญหาเกี่ยวกับระบบบริหารและการจัดการศึกษา

ในปัจจุบันการศึกษาของไทยอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารและการจัดการศึกษาอันมีสาเหตุมาจาก

2.1 การขาดการประสานงานในระดับปฏิบัติ ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับจังหวัด ทำให้การจัดการศึกษาขาดการต่อเนื่องและขาดการประสานสัมพันธ์ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน

2.2 ขาดการกระจายอำนาจในการวางแผนและการบริหารการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค ทำให้การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

2.3 การติดตามและประเมินผลทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัดยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทั้งยังไม่มีการพัฒนาาระบบข้อมูลและการพัฒนาบุคลากรทางด้านนี้จริงจังและเพียงพอ

3. ปัญหาการศึกษากับการเมือง

ในปัจจุบันพบว่า การว่างงานของผู้ที่จบการศึกษาในระดับฝึกหัดครูอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จะมีแนวโน้มสูงขึ้น สาเหตุของการว่างงานสรุปได้ดังนี้คือ

3.1 การขยายตัวทางด้านปริมาณของนักเรียน/นักศึกษา ที่เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร รวมทั้งแรงผลักดันทางการเมือง ความต้องการของสังคมและค่านิยมของผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลาน ตลอดจนตัวนักเรียน นักศึกษา มุ่งหวังจะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เท่าที่มีโอกาส ทำให้สถานศึกษาต้องขยายการรับนักเรียน นักศึกษา เพิ่มมากกว่าเป้าหมายที่กำหนด ประกอบกับในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ความต้องการของตลาดแรงงานขยายตัวไม่ทันกับการขยายตัวของผู้สำเร็จการศึกษา ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาไม่สามารถหางานทำได้

3.2 การพัฒนาทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็ว หากแต่การปรับระบบการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถกระทำได้ง่ายและในระยะเวลาอันสั้น ทำให้การผลิตกำลังคนไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3.3 เนื่องจากงบประมาณทางการศึกษามีจำนวนจำกัด และการลงทุนทางการศึกษาในบางลักษณะงาน เช่น อุดมศึกษาและอาชีวศึกษาในบางสาขาที่ตลาดต้องการ มีการลงทุนต่อหัวสูง จึงมีการขยายปริมาณอย่างรวดเร็วในบางสาขาที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาเกินความต้องการของตลาดแรงงาน ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและการหางานต่ำ

ระดับ เช่น ในสาขานิติศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ในขณะที่การผลิตภัณฑ์ในบางสาขาก็ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น แพทย์ พยาบาล นอกจากนี้แล้ว กระบวนการเรียนการสอนทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามุ่งประกอบอาชีพรับจ้างมากกว่า การประกอบอาชีพอิสระ

4. ปัญหาการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านการเงินของประเทศ ส่งผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้งบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

4.1 การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาไม่เป็นไปตามที่กำหนด และเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณของประเทศแล้ว งบประมาณการศึกษาได้รับจัดสรรในสัดส่วนที่ลดลง

4.2 การศึกษาในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ ผู้เรียนยังเข้ามารับภาระในสัดส่วนที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไป และรัฐยังเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมลงทุนทางการศึกษาในสัดส่วนที่น้อย ทำให้ไม่สามารถนำงบประมาณไปขยายและปรับปรุงการศึกษาในสาขาและระดับที่ต้องการได้มากเท่าที่ควร

4.3 การใช้ทรัพยากรทางการศึกษา เช่น อาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษายังมีน้อย และในบางระดับครูอาจารย์หรือผู้บริหารบางคนใช้เวลาไปทำธุรกิจส่วนตัวกันมากกว่างานที่รับผิดชอบ

4.4 การที่โรงเรียนประถมและมัธยมศึกษาขนาดเล็กมากเกินไป ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพ

4.5 การกระจายอำนาจในการบริหารและจัดสรรงบประมาณไปยังระดับจังหวัด ยังไม่กว้างขวางเท่าที่ควร การดำเนินงานบางอย่างยังรวมอยู่ที่ส่วนกลาง รวมทั้งวิธีการจัดสรรงบประมาณไปยังโรงเรียน โดยคิดเป็นรายหัวเท่า ๆ กัน ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กยากลำบากในการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้นทัดเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่

5. ปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคทางการศึกษา

แม้ว่าได้มีการขยายการศึกษาไปในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระจายโอกาสการรับบริการให้กว้างขวางและทั่วถึง แต่ก็ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคและในด้านอื่นอีก คือ

5.1 ความแตกต่างในคุณภาพของสถานศึกษา โดยเฉพาะระหว่างสถานศึกษาในเมืองและในชนบท โรงเรียนที่มีคุณภาพดีมักอยู่ในเมืองและผู้ que เข้าศึกษาได้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีพื้นฐานการเรียนและฐานะทางเศรษฐกิจดี และพบว่าส่วนใหญ่ผู้ที่ด้อยกว่าในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมจึงต้องเข้าศึกษาในโรงเรียนที่ด้อยกว่าในด้านคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาในคุณภาพที่แตกต่างกัน

5.2 การคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถานศึกษาโดยวิธีการสอบคัดเลือก ทำให้ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีภูมิลำเนาอยู่ในส่วนกลางหรือกรุงเทพมหานคร สอบเข้าได้ในสัดส่วนสูง โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีคุณภาพดี ฉะนั้น ผู้ที่สอบเข้าไม่ได้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจจึงต้องเข้าศึกษาในสถานศึกษาของเอกชนซึ่งเสียค่าเล่าเรียนสูง

6. ปัญหาการจัดการศึกษาระหว่างรัฐกับเอกชน

การเร่งรัดขยายปริมาณการรับนักเรียนนักศึกษาในภาครัฐ ตามนโยบายมุ่งขยายและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางทั่วถึง ทั้งในเมืองและชนบท มีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในภาคเอกชน เพราะทำให้จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชนหลายแห่งลดลง ไม่สามารถเติบโตได้และต้องเลิกสัมกิจการไปในที่สุด นอกจากนี้ การที่รัฐไม่ได้กำหนดมาตรการและแนวทางที่ชัดเจนในการให้เอกชนเข้ามาร่วมจัดการศึกษา ทำให้เอกชนไม่กล้าเสี่ยงต่อการลงทุน มุ่งจัดการศึกษาเฉพาะสาขาที่ไม่ต้องลงทุนมากนัก

7. ปัญหาการวิจัย

ขาดนโยบายระดับชาติในการกำหนดทิศทางการวิจัย เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การพัฒนาประเทศ และการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง รวมทั้งการขาดแคลนเงินทุนสนับสนุนด้านการวิจัย ทำให้สถาบันการศึกษาทำการวิจัยและพัฒนาได้น้อย

8. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา

การดำเนินงานในด้านบริการทางวิชาการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและการ

ดำเนินงานด้านอื่น ๆ ของสถานศึกษาที่ให้แก่ชุมชนยังทำได้ไม่ทั่วถึง เนื่องจากขาดองค์กรกลาง ในการประสานงานและกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติภารกิจดังกล่าวกระทำในลักษณะต่างคนต่างทำ รวมทั้งโอกาสในการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างไม่มากเท่าที่ควร

6.3 แนวทางการพัฒนาการศึกษา

ในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยในอนาคต ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้คำนึงถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว และได้คำนึงถึงทิศทางและเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาเดียวกันเป็นสำคัญด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาการศึกษานับสนุนและสอดคล้องไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งสามารถจัดปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดจนช่วยพัฒนาคุณภาพคนในสังคมเพื่อพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ นอกจากนี้ ยังได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการกระจายตัวของประชากร โดยเฉพาะประชากรวัยเรียน เพื่อให้สามารถกระจายบริการการศึกษาแก่ประชาชนวัยเรียนตามระดับการศึกษาอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมและมีความเป็นธรรมมากขึ้น

ดังนั้น ในการวางแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) จึงได้วางแนวทางในการพัฒนาการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 2-3) ดังนี้

1. การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม

จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชนและประชาชนให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย และมีทักษะในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม โดยการขยายและยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น ปรับปรุงการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในระดับกลางและระดับสูงให้ผู้จบการศึกษามีความรู้ มีทักษะ และคุณธรรมที่จะไปประกอบอาชีพ ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ

2. การศึกษาตลอดชีวิต

จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชนได้รับการศึกษาอบรมและข้อมูลข่าวสารตามความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

3. ความเสมอภาคทางการศึกษา

จัดและส่งเสริมการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งผู้ที่อยู่ในชนบทได้มีโอกาสรับการศึกษาที่สูงขึ้นและมากขึ้น พร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานทัดเทียมกันในแต่ละสถานศึกษาและแต่ละระดับการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั้งในด้านโอกาสและคุณภาพทางการศึกษา

4. คุณภาพการศึกษา

เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่เพียงพอในการประกอบอาชีพตรงต่อความต้องการในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคุณธรรมและเจตคติที่ดีในการทำงาน โดยการพัฒนาคูครู-อาจารย์ เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน พร้อมทั้งวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน

5. ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยการพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารให้เอื้อต่อการกระจายการบริหารและการวางแผนไปสู่ส่วนภูมิภาคพร้อมทั้งปรับปรุงการจัดการ การวางแผน การใช้ทรัพยากร การนิเทศการศึกษา และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและลดความสูญเสียในการจัดการศึกษา

6. การระดมและการใช้ทรัพยากร

ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงจัดสรรและการใช้ทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษา เพื่อให้ได้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการในการพัฒนาการศึกษา และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนการประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาพึ่งตนเองมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้เอกชนและบุคคลในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษามากขึ้น

7. สรุป

การศึกษาในสมัยนี้เป็นมรดกตกทอดมาจากการศึกษาในสมัยอดีต ประวัติศาสตร์แห่งมนุษยชาติ ย่อมมีอิทธิพลต่อการศึกษาในสมัยต่อมาเป็นอันมาก มรดกทางการศึกษามีทั้งสิ่งที่ตั้งงามที่ควรดำรงความดีงามนั้นไว้ต่อไป แต่ก็ยังมีสิ่งที่ไม่เหมาะสมที่ควรปรับปรุงกันต่อไป สำหรับการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ประเทศต่าง ๆ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพิจารณากระบวนการศึกษาใหม่ และริเริ่มนโยบายในอันที่จะปฏิรูปและจัดระบบการศึกษาเพื่อให้ทันกับการพัฒนาการใหม่ ๆ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขอบเขตของการปฏิรูปการศึกษาก็คือ เศรษฐกิจ สังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคม ถึงแม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะทำการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาบางประการที่ยังคงอยู่ ซึ่งประเทศต่าง ๆ ก็มีได้ระดมความพยายามหาแนวทางในการแก้ปัญหา

สำหรับประเทศไทยมีการพัฒนาการศึกษาอย่างมีระบบ ระเบียบแบบแผนในการพัฒนาการศึกษาในช่วงที่ผ่านมาซึ่งที่ประสบผลสำเร็จและมีทั้งที่ต้องหาแนวทางแก้ไขใหม่ อันจะทำให้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และสอดคล้องกับมาตรการในการใช้ทรัพยากรของประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

คำถาม

1. การศึกษาเริ่มขึ้นเมื่อใด? และอะไรคือวัตถุประสงค์หลักของการศึกษาสมัยโบราณ

.....
.....
.....
.....

2. การศึกษาในยุคแรกมีอารยธรรม (หนึ่งพันปีก่อนคริสตกาล หรือ 457 ปีก่อนพุทธศักราช) มนุษย์ที่มีการศึกษาดีในยุคนั้นได้แก่พวกใด? และการศึกษาส่วนใหญ่เน้นทางใดบ้าง?

.....
.....
.....

3. จงเปรียบเทียบรูปแบบของการศึกษาของชาวกรีกโบราณและการศึกษาของชาวโรมัน

.....
.....
.....

4. หลักสูตรที่เรียนในสมัยกลาง (The Middle Ages) เน้นศิลปศาสตร์เสรี 7 ประการ ได้แก่อะไรบ้าง?

.....
.....

5. จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเริ่มต้นของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปลายศตวรรษที่ 17 ซึ่งเป็นยุคที่เข้าสู่การศึกษาสมัยใหม่ ทั่วโลกมีความคิดที่จะจัดการศึกษาอย่างไร

.....
.....
.....

6. อะไรคือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดขอบเขตของการปฏิรูปการศึกษา

.....
.....
.....

7. ในการที่ประเทศต่าง ๆ ปฏิรูปการศึกษา หลายประเทศได้พัฒนา รูปแบบของโรงเรียนใหม่ในลักษณะใดบ้าง

.....
.....
.....

8. วิธีการในการปฏิรูปการศึกษามีกี่วิธี? อะไรบ้าง? และยกตัวอย่างประเทศที่ใช้แต่ละวิธีมาด้วย

.....
.....
.....

9. ประเทศต่าง ๆ ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษา แต่ปรากฏว่าเมื่อได้ดำเนินการไปยังมีปัญหาบางประการที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ จงอธิบายถึงปัญหานั้นและแนวทางในการแก้ปัญหาคิดว่าดีที่สุดที่อาจจะแก้ปัญหานั้นให้หมดสิ้นหรือลดน้อยลงได้

1.....
2.....
3.....
4.....
5.....

10. จงอธิบายความเคลื่อนไหวทางการศึกษาของประเทศไทยในหัวข้อต่อไปนี้

10.1 การศึกษาของไทย เริ่มมีหลักฐานในสมัยใด และการศึกษาในสมัยใดที่เริ่มวางรากฐานเป็นแบบแผน

- 10.2 ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาการศึกษาอย่างมีแผน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ) เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.ใด และแผนฯ ในช่วงระยะใดที่มีการจัดทำอย่างเป็นระบบมากขึ้น
- 10.3 การพัฒนาการศึกษาในระยะปี พ.ศ. 2525-2529 เน้นในเรื่องใด?
- 10.4 ปัญหาการศึกษาของประเทศไทยโดยส่วนรวม
- 10.5 อธิบายแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2530-2534

.....

.....

.....

.....

.....

